

Kazimierz Dullak

Uniwersytet Szczeciński, Szczecin | Instytut Nauk Teologicznych
ORCID: 0000-0002-9202-0433, e-mail: kazimierz.dullak@usz.edu.pl

Łukasz Pniewski

Radca Prawny, stały mediator sądowy, Koszalin
ORCID: 0000-0003-1165-4731, e-mail: lukasz@pniewski.pl

URZĄD ADMINISTRATORA DIECEZJI KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKIEJ W OKRESIE WAKATU 3.03–9.07.2007 ROKU¹

Streszczenie

Na czele diecezji, decyzją papieża, stoi biskup diecezjalny wyposażony w potrójną władzę: ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską. *Kodeks Prawa Kanonicznego* przewiduje możliwość zaistnienia wakatu na stolicy biskupiej. Taka sytuacja może być podyktowana kilkoma okolicznościami przewidzianymi przez prawo. Wówczas kolegium konsultorów wybiera administratora diecezji, celem prowadzenia Kościoła lokalnego, do momentu przejścia diecezji przez nowego biskupa diecezjalnego. Trzykrotnie taki urząd piastował biskup Tadeusz Werno. Będąc tymczasowym zarządcą Kościoła partykularnego, przejął na siebie w tym okresie wszelkie obowiązki biskupa diecezjalnego. Był zobowiązany wypełniać je poprzez realizację swej władzy w zakresie nauczania, uświęcania i rządzenia. Wszelkie płynące stąd zadania podejmował on w łączności z biskupem Rzymu. Poprzez swoje rządy stanowił niejako gwarancję zachowania ciągłości władzy i sukcesji apostolskiej w kierowaniu diecezją. Tymczasowość jego rządów nie przeszkadzała jednocześnie w realizowaniu posługi kierowania wiernymi zgodnie z misją zbawczą Kościoła.

Słowa kluczowe: administrator diecezji, rządcą diecezji, władza zwyczajna i własna, władza tymczasowa, bp Tadeusz Werno

¹ Niniejszy artykuł jest poniekąd kontynuacją publikacji: Kazimierz Dullak, Łukasz Pniewski, *Urząd administratora diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej* (Koszalin: Wydawnictwo Feniks, 2006).

Abstract

OFFICE OF THE ADMINISTRATOR OF THE DIOCESE OF KOSZALIN-KOŁOBRZEG (KOŁOBRZEG) DURING THE VACANCY PERIOD
3.03–9.07.2007

At the head of the diocese, by decision of the Pope, is the diocesan bishop equipped with the threefold power: legislative, executive and judicial. *The Code of Canon Law* provides for the possibility of a vacancy on the Episcopal capital. Such a situation can be dictated by several circumstances provided by law. In that case, the college of consultors elects a diocesan administrator to run the local Church until a new diocesan bishop takes over the diocese. Bishop Tadeusz Werno has held such an office three times. Being the temporary administrator of the particular Church, he assumed all the duties of the diocesan bishop during this period. He was obliged to fulfill them by exercising his authority to teach, sanctify and govern. All the tasks flowing from this he undertook in conjunction with the Bishop of Rome. Through his rule, he was, as it were, a guarantee of the continuity of authority and apostolic succession in the leadership of the diocese. At the same time, the temporal nature of his rule did not prevent him from carrying out his ministry of governing the faithful in accordance with the salvific mission of the Church.

Keywords: diocesan administrator, diocesan government, ordinary and proprietary authority, temporary authority, Bishop Tadeusz Werno

Wstęp

Na administratora diecezji może być wybrany przez kolegium konsultorów lub metropolitę biskup lub prezbiter, któremu powierzono zarządzanie Kościołem partykularnym w sytuacji wakatu. Odpowiednie kryteria, które powinien spełniać kandydat do podjęcia tej posługi, ustalił najwyższy ustawodawca kościelny. Administrator pełni powierzone mu tymczasowo obowiązki zarządcy do momentu kanonicznego objęcia diecezji przez nowego pasterza. Na ten czas prawo przyznaje mu te same obowiązki i władzę, co biskupowi diecezjalnemu, z wyjątkiem tych spraw, które ze swej natury lub *ex lege* są spod tej władzy wyjęte. Po przyjęciu prawidłowo dokonanego wyboru administrator nie potrzebuje niczyjego zatwierdzenia. Zobowiązany jest jedynie do powiadomienia Stolicy Apostolskiej o przejęciu władzy oraz zgodnie z zasadą *sede vacante nihil innovetur* do niepodejmowania czynności przekraczających zwykły zarząd, które mogłyby przynieść uszczerbek wakującej diecezji lub pozycji nowego biskupa diecezjalnego.

Kierownictwo Ludem Bożym w diecezji powinno odznaczać się ciągłością, a jej gwarantem jest każdorazowy biskup diecezjalny. Jednak z różnych przyczyn może dojść do tego, że Kościół partykularny zostaje pozbawiony swojego pasterza i rządcy. W prawie kanonicznym taką sytuację nazwano *sedes vacants*. Wspomniany przypadek na stolicy biskupiej ma miejsce po niezależnym zrealizowaniu się jednego z czterech

kryteriów: 1) na skutek śmierci biskupa diecezjalnego; 2) zrzeczenia się przez niego urzędu przyjętego przez biskupa Rzymu; 3) przeniesienia na inną stolicę biskupią i 4) pozbawienia go urzędu odgórnie, w wyniku zaciągniętej kary. Analogiczna sytuacja, choć z nieco innych powodów, zachodzi w przypadku *sedes impedita*, kiedy pojawia się przeszkoda w działaniu diecezji na skutek niemożności sprawowania posługi pasterskiej przez biskupa diecezjalnego.

Opieka pasterska nad wiernymi musi zostać zapewniona pomimo wakatu stolicy biskupiej. W takiej sytuacji prawodawca kościelny przewiduje powołanie tymczasowego zarządcy diecezją, nazywanego w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1983 roku administratorem. Jest on środkiem zaradczym oraz gwarantem jedności i ciągłości władzy w Kościele, mającym na względzie jego dobro. Z urzędem tym związane jest spełnianie tymczasowego zarządu w taki sposób, by zaspokoić najistotniejsze potrzeby diecezjan, a przy tym nie zaniedbać ich rozwoju duchowego. Spełnia zatem w powierzonej sobie wspólnocie wierzących potrójną władzę: nauczania, uświęcania i kierowania.

W ponadpięćdziesięcioletniej historii diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej sytuacja wakatu powtórzyła się czterokrotnie. Po raz pierwszy 1 lutego 1992 roku po przejściu na emeryturę biskupa Ignacego Jeża. Ten okres wakowania był najkrótszym, trwał bowiem osiem dni. Drugi był wynikiem opróżnienia stolicy biskupiej wskutek śmierci 15 marca 1996 roku biskupa Czesława Domina. Wówczas stolica biskupia wakowała przez pięć miesięcy, do 31 sierpnia 1996 roku. Trzeci z analizowanych okresów miał miejsce od 3 kwietnia 2004 roku, kiedy został ogłoszony dekret nominacyjny biskupa Mariana Gołębiewskiego na stolicę wrocławską. Trwał on aż do 7 sierpnia 2004 roku, do chwili ingresu do koszalińskiej katedry biskupa Kazimierza Nycza. Z podobnej przyczyny zaistniał również ostatni wakat, który rozpoczął się 3 marca 2007 roku, tj. w chwili ogłoszenia mianowania biskupa Kazimierza Nycza arcybiskupem metropolitą warszawskim. Poza pierwszym przypadkiem na urząd administratora każdorazowo powoływany był biskup Tadeusz Werno², który pełniąc posługę biskupią w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej od 4 marca 1974 roku, był jednocześnie najstarszy promocją.

2 Tadeusz Werno, syn Franciszka i Pelagii, urodzony 4.08.1931 roku w Kaźmierzu. W 1948 roku wstąpił do Niższego Seminarium Duchownego w Gorzowie, a w 1951 roku rozpoczął formację w Wyższym Seminarium Duchownym w Gorzowie. Święcenia prezbiteratu otrzymał 24.06.1956 roku. Następnie został skierowany do posługi jako wikariusz, ojciec duchowny w seminarium, referent w Gorzowskiej Kurii Biskupiej oraz rektor kaplicy NSPJ w Gorzowie. Od 7.05.1971 roku był duszpasterzem w Świdwinie. Po utworzeniu nowej diecezji z siedzibą w Koszalinie został konsultorem diecezjalnym, referentem kurialnym ds. powołań. Papież Paweł VI 22.03.1974 roku mianował ks. T. Werno pierwszym biskupem pomocniczym diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej ze stolicą tytularną Zatarra. Święcenia biskupie otrzymał 25.05.1974 roku z rąk prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego. W diecezji pełnił funkcje: wikariusza generalnego, przewodniczącego Wydziału Duszpasterskiego, wchodził w skład Rady Duszpasterskiej, Rady Kapłańskiej i Kolegium Konsultorów. Od 1996 roku był honorowym obywatelem Świdwina, a od 2006 roku – Słupska. Został odznaczony Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski. Po osiągnięciu wieku emerytalnego w 2006 roku złożył rezygnację na ręce papieża Benedykta XVI, która została przyjęta w 2007 roku. Biskup T. Werno zmarł 20.12.2022 roku w szpitalu w Kołobrzegu. Pochowany jest na cmentarzu komunalnym w Koszalinie, w kwaterze księży. Tadeusz Ceynowa, „Bp Tadeusz Werno (1931–2022)”, *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4 (2022): 108–110.

W okresie pierwszego wakatu nie dokonano wyboru administratora z powodu krótkiego terminu. Obowiązek taki zachodzi bowiem z upływem ośmiu dni od zawakowania stolicy biskupiej, tymczasem od początku znana była nowa nominacja na urząd biskupa diecezjalnego. Z kolei w dwóch ostatnich przypadkach tymczasową władzę pełniło w zasadzie kolejno dwóch administratorów. Pierwszym był ustępujący biskup diecezjalny, którego władza była ograniczona od chwili publicznego ogłoszenia dekretu nominacyjnego, natomiast drugim formalnie wybrany administrator.

Ostatni okres wakatu diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej był jednocześnie ostatnim okresem sprawowania funkcji administratora przez biskupa Tadeusza Werno, bowiem 22 września 2007 roku papież przyjął jego rezygnację i zezwolił mu przejść na emeryturę.

1. Osoba administratora

Choć sama osoba biskupa nie jest ściśle przedmiotem niniejszych rozważań, to należy się zgodzić, że nie sposób pisać o tymczasowym zastępcy biskupa diecezjalnego, nie pisząc nic o osobie zastępowanej. Urząd administratora jest bowiem niejako przejawem troski prawodawcy kościelnego, ażeby Kościołowi partykularnemu nie zabrakło zarządcy. W zasadzie można postawić tezę, że większość zadań obu tych urzędów pokrywa się, choć oczywiście nie mają one tych samych kompetencji.

Biskupi pokrzepieni mocą Ducha Świętego są ustanowionymi w Kościele pasterzami. Będąc z postanowienia Bożego następcami apostołów, jako tacy są równocześnie nauczycielami nauki, kapłanami kultu świętego i sługami sprawującymi posługę rządzenia. Wszystkie te zadania otrzymane z prawa Bożego mogą ze swej natury wykonywać tylko w hierarchicznej wspólnocie z Głową Kolegium Biskupiego i jego członkami. Nadto sam urząd biskupi nieprzerwanie od czasów apostołskich zachowuje swoją własną, pierwotną i nienaruszoną strukturę³.

3 „Codex Iuris Canonici, Auctoritate Joannis Pauli PP.II promulgatus” (dalej CIC), *Acta Apostolicae Sedis* 75, 2 (1983): 1–317 (dalej AAS); tłum. polskie, stan prawny na dzień 18.05.2022 r. (Poznań: Pallottinum, 2022) (dalej KPK), kan. 375; Sobór Watykański II, „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje* (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002) (dalej KK), nr 20, 21, 24; Sobór Watykański II, „Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele «Christus Dominus»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje* (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002) (dalej DB), nr 2, 11; Sobór Watykański II, „Dekret o posłudze i życiu prezbiterów «Presbyterorum ordinis»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje* (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002) (dalej DP), nr 7; *Katechizm Kościoła Katolickiego* (Poznań: Pallottinum, 1994) (dalej KKK), nr 857, 861–862, 877; *Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego* (Kielce: Jedność, 2005) (dalej KKKK), nr 12, 16, 162, 176, 179, 183; Sylwester Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego* (Lublin–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 2000), 236; Wojciech Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe* (Częstochowa: Tygodnik Katolicki „Niedziela”, 1996), 156–157; Mirosław Sitarz, *Słownik prawa kanonicznego* (Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX, 2004), kol. 22–24; Józef Krzywda, „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”, w: *Biskup pasterz diecezji*, red. Piotr Majer (Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 2003), 7–8; Arnold Chrapkowski, Józef Krzywda, Józef Wroceński, Bronisław Wenaty Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, red. Józef Krukowski (Poznań: Pallottinum, 2006), 230.

W Piśmie Świętym znajduje się tylko kilka wzmianek o administratorze, które można pośrednio zaczerpnąć z fragmentu opisującego zdarzenie pod Cezareą Filipową⁴, gdzie Jezus, słysząc wyznanie Piotra, daje mu klucze, a wraz z nimi władzę wiązania i rozwiązywania. Komentarze do tej perykopy łączą dzierżenie kluczy przez Piotra nie tyle z funkcją odzwiernego, co raczej administratora jakiegoś domu lub miasta. Otrzymanie kluczy w tym kontekście oznaczałoby powierzenie mu władzy administrowania owym królestwem, pełnienia tymczasowych rządów pod nieobecność Chrystusa⁵.

W stosunku do samych kandydatów, zarówno na biskupów, jak i administratorów, prawo stawia określone wymogi. Ze zrozumiałych przyczyn uległy one znacznej zmianie od pierwszych wieków Kościoła. Już św. Paweł wyliczał katalog cech, jakimi powinien odznaczać się kandydat na biskupa⁶, który miał dawać przede wszystkim dobry przykład. Współcześnie przed kandydatami stawia się również inne wymogi. Nominatów powinny mianowicie cechować następujące przymioty: niezachwiana wiara, dobre obyczaje, pobożność, gorliwość duszpasterska, mądrość, roztropność i inne zalety, które czynią ich odpowiednimi do sprawowania zleconego im urzędu. Ponadto domaga się od nich dobrej opinii, co najmniej trzydziestu pięciu lat życia i przynajmniej pięciu lat kapłaństwa oraz doktoratu lub chociażby licencjatu z Pisma Świętego, teologii albo prawa kanonicznego, uzyskanych w instytucie studiów wyższych uznawanych przez Stolicę Apostolską, bądź prawdziwej biegłości w tych dyscyplinach. Pomimo jednak spełniania nawet wszystkich powyższych wymagań ostateczna decyzja co do zdatności kandydata należy do Stolicy Apostolskiej. Przy pomocy legata papieskiego przeprowadza ona w drodze procesu informacyjnego badanie wymienionych wymogów⁷.

Z racji swego urzędu powoływany w czasie wakatu administrator powinien spełniać prawie wszystkie wymagania stawiane biskupom. Dodatkowo nie może on być wybrany, mianowany albo prezentowany na inną wakującą stolicę. Ustawodawca przypisuje powyższe wymagania do ważności wyboru danego kandydata⁸. Ze zrozumiałych względów, którymi prawodawca kieruje się również przy wyborze pasterza diecezji, wybierani na administratorów diecezji kapłani powinni odznaczać się wiedzą i roztropnością, czego prawo powszechne wymaga do godziwości wyboru⁹. Nie powinni przy tym równocze-

4 Mt 16,13–20.

5 *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, red. Augustyn Jankowski (Poznań–Kraków: Pallottinum–Tyńiec, 1999), 96–98.

6 Tt 1,7–9; 1 Tm 3,1–7.

7 KPK, kan. 378; „Biskupi Polscy”, *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* (dalej KKWD) 10–12 (1996): 73; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 236–237; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 163; Benedykt Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, w: *Biskupi, wybrane elementy kanonicznej ekspresji osoby biskupa*, red. Aleksander Sobczak (Poznań: UAM, 2001), 70; Józef Wroceński, „Nominacje biskupów w świetle prawa kanonicznego i praktyki dyplomatycznej”, *Prawo Kanoniczne* 40 (1997): 87; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 237–238.

8 KPK, kan. 425 §1.

9 KPK, kan. 425 §2.

śnie pełnić funkcji ekonoma diecezji. W takim przypadku należy podjąć odpowiednie kroki zwalniające ich z tej funkcji¹⁰.

Administratorem zatem jest duchowny, prezbiter lub biskup, któremu zlecono (co do zasady) tymczasowy zarząd diecezją z powodu zawakowania stolicy biskupiej lub pewnych przeszkód, przez które biskup diecezjalny nie może wykonywać swoich rządów. W praktyce rzadko się zdarza, że administratorem zostaje prezbiter¹¹. Najczęściej na ten urząd wybierany jest biskup pomocniczy, który otrzymując sakrę, musiał przejść przez opisaną wyżej procedurę. Z chwilą wyboru cieszy się on taką władzą i pozycją, jaką ma biskup diecezjalny w zakresie władzy wykonawczej. Wybierany jest przez kolegium konsultorów lub metropolitę. Obejmując rządy w takich okolicznościach, ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia Stolicy Apostolskiej o tym fakcie¹².

Władza administratora diecezjalnego jest zwyczajna i własna. Jest on ordynariuszem miejsca¹³. Od chwili swego ustanowienia administrator diecezji ma obowiązki i władzę biskupa diecezjalnego poza oczywiście tym, co musi być wyłączone z natury rzeczy lub przez samo prawo, a co przysługuje wyłącznie biskupowi diecezjalnemu¹⁴. Otóż z natury rzeczy wynika też, że administrator, nie będąc biskupem, nie może wykonywać czynności wymagających sakry biskupiej, nie może też załatwiać spraw niekorespondujących z tymczasowym charakterem urzędu administratora albo tych, które prawodawca sam zastrzegł w kodeksie. Do spraw zastrzeżonych zalicza się m.in. erygowanie stowarzyszeń publicznych, zwoływanie synodu diecezjalnego czy usunięcie wikariusza sądowego¹⁵. Dopiero po roku może on podejmować niektóre inne działania, jak mianowanie proboszczów, inkardynację lub ekskardynację¹⁶. Zaś jeszcze inne decyzje może on podjąć jedynie za zgodą kolegium konsultorów¹⁷. Dlatego prawo kościelne, stojąc na straży dobra diecezji i uprawnień przyszłego biskupa, ze względu na tymczasowość urzędu administratora ustala zasadę: *sede vacante nihil innovetur*. Podczas wakatu nie powinno się niczego zmieniać, gdyż mogłoby to przynieść szkodę diecezji lub postawić

10 Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 188; Mirosław Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, *Stowarzyszenie Kanonistów Polskich. Biuletyn* 14 (2001): 53; Mirosław Sitarz, *Kolegium konsultorów* (Lublin: Wydawnictwo Naukowe KUL, 1999), 123–124; Józef Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”, *Prawo Kanoniczne* 46, 1–2 (2003): 45; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 288–290.

11 Takim przykładem może być ks. dr hab. Kazimierz Łatak CRL, długoletni wikariusz generalny i kanclerz Ełckiej Kurii Diecezjalnej, który pełnił funkcję administratora diecezjalnego po śmierci bpa Edwarda Samsela (17.01.2003 r.) do chwili kanonicznego objęcia diecezji przez bpa Jerzego Mazura SVD (17.04.2003 r.), co mogło jednak wynikać z faktu, że w diecezji tej nie było biskupów pomocniczych. *Schematyzm Diecezji Ełckiej 2005*, red. Antoni Skowroński (Ełk: Kuria Biskupia, 2005), 49–50.

12 Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”, 40; Edmund Przekop, „Administrator”, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. Feliks Grygielewicz (Lublin: KUL, 1973), kol. 90–91; Sitarz, *Słownik prawa kanonicznego*, kol. 4–5; Sitarz, *Kolegium konsultorów*, 109–110.

13 KPK, kan. 134 §2.

14 KPK, kan. 427 §1.

15 KPK, kan. 312 §1 nr 3, 426 §1, 509 §1, 1420 §5.

16 KPK, kan. 525 nr 2, 272.

17 KPK, kan. 485, 1018 §1 nr 2.

biskupa nominata w sytuacji, na którą nie ma on już wpływu. Dlatego tymczasowemu zarządcy, poza zabronionym podejmowaniem wszelkich decyzji niosących szkodę lub naruszających biskupie prawa, dozwolone są jedynie czynności przynoszące korzyści lub ostatecznie neutralne, nieprzynoszące strat¹⁸.

2. Wakans stolicy biskupiej i wybór administratora

Z postanowienia Bożego sprawowanie władzy i kierowanie Ludem Bożym, będącym częścią Kościoła partykularnego, powinno charakteryzować się ciągłością¹⁹. Tymczasem w otaczającej nas rzeczywistości może zaistnieć sytuacja *sede vacante*, kiedy urząd biskupa diecezjalnego jest nieobsadzony, a sukcesja godnego kandydata wymaga czasu²⁰.

Sytuacja opróżnienia stolicy biskupiej, czyli jej zawakowania, występuje na skutek czterech przypadków: śmierci biskupa diecezjalnego, zrzeczenia urzędu przyjętego przez papieża, przeniesienia na inną stolicę i pozbawienia urzędu po powiadomieniu o tym zainteresowanego. Wymienione powyżej przyczyny wakatu stolicy biskupiej na skutek jej nieobsadzenia zostały przez prawodawcę wyliczone taksatywnie, nie ma zatem innej możliwości jego powstania²¹.

Od momentu zawakowania stolicy biskupiej aż do ustanowienia administratora diecezji władza kierowania diecezją przechodzi do rąk biskupa pomocniczego. W przypadku, gdy jest ich kilku, tymczasowym zarządcą zostaje najstarszy sakrą. Jeśli w diecezji nie ma biskupów pomocniczych, zarząd przechodzi na kolegium konsultorów, chyba że Stolica Apostolska postanowi inaczej²².

18 KPK, kan. 428; Janusz Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem Diecezji Włocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, *Studia Włocławskie* 6 (2003): 65–66; Tadeusz Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie* (Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1986), 201–202; Edward Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2 (Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985), 110–111; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 54–55; Sitarz, *Kolegium konsultorów*, 126–127; Wroczeński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą”, 50–51; Chrapkowski, Krzywda, Wroczeński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 290–292.

19 Dz 1,15–22.

20 Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 196; Sitarz, *Słownik prawa kanonicznego*, kol. 162–164; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 182; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 102; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 45.

21 KPK, kan. 416; CIC, can. 430; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 197; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 104; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 184; Sitarz, *Słownik prawa kanonicznego*, kol. 163; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 48–49; Sitarz, *Kolegium konsultorów*, 116; Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem Diecezji Włocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 64; Norbert Ruf, *Das recht der Katholischen Kirche* (Freiburg–Basel–Wien, 1984), 124–125; Chrapkowski, Krzywda, Wroczeński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 280.

22 Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 186; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 199; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 106–107; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 50–51; Sitarz, *Kolegium konsul-*

Obejmujący zarząd nad diecezją w czasie opróżnienia stolicy biskupiej przed wyznaczeniem administratora diecezji powinien bezzwłocznie zwołać kolegium uprawnione do wyboru tegoż administratora. Sprawuje on jednocześnie w tym czasie władzę zagwarantowaną przez prawo wikariuszowi generalnemu. Jest to więc jedynie władza wykonawcza uprawniająca do wykonywania aktów administracyjnych, i to nie wszystkich²³. Najwyższy prawodawca kościelny normuje, że kompetencje w zakresie wyboru administratora diecezjalnego ma kolegium konsultorów. Powinno ono wybrać tymczasowego rządcę diecezji w ciągu ośmiu dni od otrzymania wiadomości o zawakowaniu stolicy biskupiej²⁴. Gdyby z jakiegokolwiek przyczyny wybór administratora w oznaczonym czasie opatrzony był wadą, wówczas prawo do jego wyznaczenia przechodzi na metropolitę. Jeśli natomiast zawakował kościół metropolitalny lub jednocześnie metropolitalny i sufragalny, wtedy prawo to otrzymuje najstarszy promocją biskup diecezjalny w metropolii²⁵.

Wybrany zgodnie ze wszystkimi normami prawnymi nowy administrator powinien jak najszybciej powiadomić o swoim wyborze Stolicę Apostolską²⁶. Po przyjęciu wyboru administrator diecezjalny nie potrzebuje niczyjego zatwierdzenia, a już przez sam wybór otrzymuje władzę²⁷. Jednak powinien on w ciągu ośmiu dni, licząc od powiadomienia go o fakcie wyboru na administratora, odpowiedzieć przewodniczącemu kolegium konsultorów, czy przyjmuje wybór, czy nie. W innym przypadku elekcja taka nie wywołuje skutków prawnych. Zobowiązany jest przy tym do złożenia wyznania wiary wobec kolegium, które go wybrało, słowami zatwierdzonej przez Stolicę Apostolską formuły²⁸.

Wprawdzie nowy kodeks nie nawiązuje do życzenia Soboru Watykańskiego II, ale warto się odnieść do pojawiającej się w dokumentach soborowych sugestii, aby w razie wakatu stolicy biskupiej obowiązek tymczasowego zarządzania diecezją powierzać miejscowemu biskupowi pomocniczemu albo, gdy jest ich kilku, jednemu z nich. Oczwistym walorem tego życzenia jest to, że biskup pomocniczy zwykle jest najlepszym kandydatem na ten urząd ze względu na jego dobrą znajomość aktualnych potrzeb

torów, 119–120; Ruf, *Das recht der Katholischen Kirche*, 124–125; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 282.

23 KPK, kan. 422, 426, 479 §1; Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 107; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 186–187; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 199; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 51; Sitarz, *Kolegium konsultorów*, 121–122.

24 KPK, kan. 421 §1.

25 KPK, kan. 421 §2; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 200; Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 108; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 187; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą”, 49; Sitarz, *Kolegium konsultorów*, 122–123; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 285–286.

26 KPK, kan. 422.

27 KPK, kan. 427 §2.

28 KPK, kan. 427 §2, 833 nr 4; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 53; Sitarz, *Kolegium konsultorów*, 125; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 187–188; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 200; Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 108–109; Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem Diecezji Włocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 65.

i sytuacji diecezji, a nadto biskupia godność, którą już piastuje. Jeśli tylko odpowiada wymogom prawnym, to nikt nie jest w stanie lepiej niż on zabezpieczyć wspólnego dobra Kościoła partykularnego. Pozwala to równocześnie uniknąć niezręcznej sytuacji jurysdykcyjnego podlegania biskupa pomocniczego administratorowi–prezbiterowi. Taka zależność mogłaby zaistnieć w momencie wybrania kapłana na administratora. Wówczas biskup posiadający wyższe święcenia, nie tracąc uprawnień i władzy, którymi dysponuje w czasie *sede plena*, musiałby je wykonywać pod zwierzchnictwem administratora²⁹.

Wprawdzie obecny prawodawca, w przeciwieństwie do poprzedniego, o tym nie wspomina, ale wydaje się słusznym, że nowy biskup ma prawo żądać od ustępującego administratora sprawozdania z zarządu diecezją. Uprawnieniu temu odpowiada zobowiązanie tego drugiego do przedstawienia sprawozdania o stanie diecezji. Wcześniejsze rozwiązanie prawne precyzowało to jaśniej³⁰.

Nawiązując do sugestii soborowych, diecezją koszalińsko-kołobrzeską trzykrotnie zarządzał najstarszy sakrą biskup pomocniczy. Po raz ostatni biskup T. Werno został wybrany do pełnienia tej funkcji w czasie wakatu po złożeniu urzędu przez biskupa Kazimierza Nycza i objęciu przez niego archidiecezji warszawskiej. Wcześniej obejmował on ten urząd po śmierci biskupa C. Domina oraz nominacji arcybiskupa M. Gołębiewskiego. Kolegium konsultorów wybrało biskupa T. Werno administratorem w Wielki Czwartek, 5 kwietnia 2007 roku, po mszy krzyżma³¹. Swoją posługę pełnił aż do 9 lipca 2007 roku, kiedy bp Edward Dajczak, kanonicznie przejmując diecezję, został jej nowym biskupem diecezjalnym. W tym czasie wypełniał wszystkie nałożone na niego obowiązki i korzystał z przysługujących praw.

3. Obowiązki i posługa nauczania

Opisując spełniane przez administratora obowiązki nauczania, należy zaznaczyć jego sukcesję apostolską, dzięki której przejmuje zadania Chrystusa będącego Nauczycielem, Pasterzem i Kapłanem.

Na wyjątkowość pozycji administratora diecezjalnego w zakresie posługi słowa wskazują szczegółowe uregulowania kodeksowe, przyznając mu władzę wikariusza generalnego³². Jest to władza wykonawcza, nieuprawniająca jednak do wykonywania wszystkich

29 DB 26; KPK, kan. 409 §2; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 201; Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 109; Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem Diecezji Włocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 65; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 52; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakuującą”, 45–46.

30 CIC, can. 444; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakuującą”, 55.

31 Tadeusz Werno, „Słowo do diecezjan biskupa Tadeusza Werno – administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, KKWD 4–6 (2007): 12–13; Julia Markowska, „Do trzech razy sztuka”, *Gość Koszalińsko-Kołobrzeski* 15 (2007): I.

32 KPK, kan. 426.

aktów administracyjnych³³. Mimo ograniczeń predysponuje go ona do pełnienia rządów w diecezji w okresie wakatu w charakterze pierwszego i głównego pasterza.

Podobnie jak w każdym poprzednim okresie wakatu biskup T. Werno rozpoczął swoje administrowanie od przypomnienia i pouczenia, że moc prawną zachowuje wszystko, co zostało dokonane przez arcybiskupa K. Nycza do chwili objęcia nowej metropolii. Podejmując się pełnienia tymczasowo pasterskiej opieki, pokornie prosił wszystkich kapłanów, osoby konsekrowane, jak i świeckich o modlitwę w tej intencji. Korzystając z przeżywanych świąt Wielkiej Nocy, złożył wiernym życzenia, a wskazując na moc i nadzieję płynące z sensu zmartwychwstania, polecił modlitwie powszechnej również intencję nowego biskupa dla osieroconej diecezji³⁴.

Czerpiąc podstawę z Pisma Świętego oraz nauki Kościoła, administrator ma się stać autentycznym wykładowcą prawd wiary i dbać o wzrost świadomości religijnej w zarządzanym tymczasowo Kościele partykularnym, wypełniając w ten sposób misyjny nakaz Jezusa³⁵.

Ukazywanie i wyjaśnianie wiernym prawd wiary ma realizować poprzez częste powiadanie osobiste. Należy to robić w taki sposób, by Lud Boży nie miał wątpliwości co do prawd wiary i potrzeby życia według nich. W obowiązku tym zamyka się także potrzeba czuwania nad przestrzeganiem zasad prawnych odnoszących się do posługi słowa w homiliach i katechezie, którego sednem ma pozostać głoszenie Ewangelii³⁶. Podobnie jak poszczególnym biskupom, tak i pełniącym ich rolę administratorom przysługuje przywilej nieomyślności w nauczaniu prawd wiary. Realizuje się on jedynie przy zachowaniu więzów łączności z pozostałymi członkami kolegium i papieżem w momencie przedstawiania wspólnej oraz definitywnej nauki wiary i obyczajów³⁷. Zadaniem tymczasowego zwierzchnika jest też obrona całości i jedności wiary, w które należy wierzyć³⁸.

W realizację tych zadań doskonale wpisuje się koordynowana przez administratora, pod nieobecność biskupa diecezjalnego, formacja stała duchowieństwa. Zarówno wikariusze młodszy, jak i starsi, spotykając się między 8 a 17 marca 2007 roku w odpowiednich grupach, poszerzali swoją edukację i pogłębiali duchowość w towarzystwie biskupa die-

33 KPK, kan. 426, 427.

34 Werno, „Słowo do diecezjan biskupa Tadeusza Werno – administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, 12–13.

35 Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”* (Kielce: Jedność, 1990), nr 67; Paweł VI, *Encyklika „Ecclesiam suam”* (Paris, 1967), nr 67; Bernard Sesboue, *Władza w Kościele. Autorytet, prawda i wolność* (Kraków: Wydawnictwo M, 2006), 50; Krzywda, „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”, 8–9; Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem Diecezji Włocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 67–68.

36 KPK, kan. 386 §1.

37 KK, nr 25; KKK, nr 889–891; KKKK, nr 184–185; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 241; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 169; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77.

38 KPK, kan. 386 §1; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 241; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 170; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77; Chrapkowski, Krzywda, Wroczeński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 246–247.

cezjalnego. Podobne spotkania formacyjne przewidziano 12 kwietnia 2007 roku również dla proboszczów. Poza formacją duszpasterską na spotkaniu tym przekazano informacje szkoleniowe w sprawie pozyskiwania funduszy unijnych, zatem spotkanie to miało charakter wielopłaszczyznowy³⁹.

Tymczasowy rządca dbał jednak nie tylko o swoich duchownych współpracowników, realizując w poszczególnych dekanatach wyznaczone wcześniej obowiązkowe spotkania formacyjne dla katechetów świeckich. Podobnie łącząc te dwa nurty, Wydział Katechetyczny pod patronatem administratora zaproponował księżom i katechetom uczestniczenie w zorganizowanych dla nich warsztatach szkoleniowych poświęconych rozwiązywaniu trudności wychowawczych, warsztatach teatralnych i muzyczno-liturgicznych. Wszystkie one odbywały się w kwietniu 2007 roku, a dotykając wielu warstw i problemów katechetycznych, odpowiadały aktualnemu zapotrzebowaniu⁴⁰. Dbając o dotarcie do wszystkich wiernych i właściwe zrozumienie nauki Kościoła, zachęcano księży, kleryków, siostry zakonne i katechetów do zgłaszania się na letni kurs języka migowego, który umożliwiłby im łatwiejszą pracę z ludźmi niesłyszącymi⁴¹.

Administrator powinien również odgrywać rolę nauczyciela przez osobisty udział w przepowiadaniu. Chodzi tu o opracowanie ogólnego planu przepowiadania oraz nauczania, które ukazywać ma troskę o należyty i prawowierny wykład Ewangelii, a także stwarzanie możliwości wszystkim wiernym do spotkania się ze słowem Bożym. Sposobem na realizację tej dbałości jest też przygotowywanie wiernych do przyjęcia sakramentów świętych. Tymczasowy zarządca pełni również rolę inspiratora, kierownika i koordynatora pojawiających się w diecezji inicjatyw dotyczących przepowiadania. Przez ich realizację głoszenie powinno dotrzeć do wszystkich zainteresowanych słuchaczy, a co więcej, wzbudzić w nich wiarę. Ma ono poruszać tematykę tajemnicy zbawienia, obyczajów chrześcijańskich i teologicznych zasad życia społecznego, poszerzając wiedzę na ten temat u współczesnego człowieka⁴².

Doskonałym przykładem wypełnienia tej części swego posłannictwa była wystosowana pod kierownictwem biskupa T. Werno zachęta do finalizowania przygotowań i organizacji, a następnie samego przeprowadzenia rekolekcji wielkopostnych dla dzieci i młodzieży. Zwracano w niej uwagę na odpowiednie rozporządzenie ministra właściwego ds. edukacji i przypomniano o możliwości uzyskania w tym celu dla uczniów trzech dni wolnych. Inspiracją o podobnym charakterze było również zaproszenie na finał diecezjalny Olimpiady Teologii Katolickiej, gdzie uczniowie szkół ponadgimnazjalnych mogli pogłębić poprzez udział swoją wiedzę i świadomość religijną⁴³.

39 *Biuletyn Duszpasterski* (dalej *Biuletyn*) 2 (2007); *Biuletyn* 4 (2007).

40 *Biuletyn* 2 (2007); *Biuletyn* 4 (2007).

41 *Biuletyn* 6 (2007).

42 DB, nr 27; KKK, nr 982; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 241; Krzywda, „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”, 17; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 169; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77.

43 *Biuletyn* 2 (2007).

Swego rodzaju sukcesem było w tej materii również zorganizowanie po raz pierwszy tzw. weekendu dla narzeczonych. Forma taka skierowana do narzeczonych, zamierzona od dawna, została zrealizowana mimo trudności związanych z jej nowością w diecezji. Odpowiadając na powtarzaną przez wielu potrzebę organizacji, warsztaty takie powinny stać się stałą praktyką nauczania nupturientów małżeństwa. W tym celu wydano i rozpowszechniono również odpowiednie pomoce duszpasterskie, które służyć mają każdej parafii⁴⁴.

Realizując dzieło poprzednika i przyczyniając się do rozwoju diecezji dla przyszłego następcy, biskup T. Werno zadbał też o kontynuację spotkań Studium nad Rodziną, w których szkolono kolejnych doradców życia rodzinnego. Podczas wakatu wyznaczono im na czerwiec terminy egzaminów, których zdanie stanowi podstawę do wydanie przez biskupa diecezjalnego misji kanonicznej do prowadzenia nauk przedmażeńskich⁴⁵.

Podstawową formą nauczania diecezjan powinna być jednak homilia jej pasterza. Ze względu na ograniczoną liczbę jej słuchaczy zasadniczo nauczanie wyraża się również w listach pasterskich kierowanych do diecezjan z różnych okazji oraz w ewentualnych spotkaniach dyskusyjnych przy udziale zaproszonych gości. Można w tej materii wykorzystywać również dostępne media, choćby w przemówieniach radiowych i programach telewizyjnych. Niezależnie od siebie wszystkie te formy powinny przyczyniać się do głębszego poznania i zrozumienia przez chrześcijan wyznawanej wiary⁴⁶.

Biskup T. Werno w zasadzie nie spisywał ani nie publikował swoich homilii, jednak podczas ostatniego wakatu wielokrotnie korzystał z przysługującej mu możliwości kierowania listów pasterskich do wiernych pozostających w jego pieczy. W swoim słowie odczytywanym z okazji 70-lecia święceń kapłańskich biskupa seniora Ignacego Jeża scharakteryzował jego sylwetkę nie tylko jako Polaka, ale również Europejczyka. Wskazując zasługi i ukazując świadectwo życia pierwszego rządcy naszej diecezji, umacniał wiarę i nauczał wiernych praw moralnych. Wystosowując zaproszenia i zachęty, dbał o liczny udział wiernych w życiu Kościoła, zjazdach i kongresach katolickich. Na bieżąco informował diecezjan o kolejnych etapach przebiegającego wakatu, przypominając im o spoczywającej również na nich odpowiedzialności za Kościół partykularny i potrzebie modlitwy za swoich pasterzy. Zwracał się do wiernych nie tylko poprzez słowo czytane z ambony, ale współpracując z mediami katolickimi i świeckimi publikował choćby krótkie komunikaty prasowe docierając do szerszego odbiorcy⁴⁷.

44 Biuletyn 5 (2007).

45 Biuletyn 6 (2007).

46 KKK, nr 892; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 241; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77.

47 Werno, „Słowo do diecezjan biskupa Tadeusza Werno – administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, 11–13; Tadeusz Werno, „Słowo administratora diecezji biskupa Tadeusza Werno z okazji 70-lecia święceń kapłańskich Biskupa Seniora Ignacego Jeża”, KKWD 4–6 (2007): 14–15; Tadeusz Werno, „Słowo biskupa Tadeusza Werno administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, KKWD 4–6 (2007): 15–16; Piotr Polechoński, „Biskup Dajczak jedzie nad morze”, *Głos Koszaliński* 137 (2007): 1; „Przyjechał ordynariusz”, *Głos Koszaliński* 138 (2007): 1.

Ponadto, korzystając z nadarzających się święceń diakonatu i prezbiteratu, osobiście wygłaszał homilie, ukazując wagę i podniosłość tych wydarzeń. Tłumacząc zgromadzonym teologiczny sens sakramentu, zapraszając ich do udziału w tajemnicy przekazywanej sukcesji apostoelskiej, zwracał się również z pokrzepieniem i nauką do samych kandydatów⁴⁸.

4. Posługa i obowiązek uświęcania

Odnosząc się do potrójnego posłannictwa Chrystusa, należy podkreślić, że dla dobra Kościoła partykularnego uświęcanie powinno odbywać się w sposób ciągły i dbać o to musi zarówno właściwy, jak i tymczasowy rządca diecezji. Obowiązek ten nie jest delegowany, lecz złączony z urzędem⁴⁹. Z przewodniczenia wypływa sakramentalna władza uświęcania całej diecezji i jej wiernych. Zadanie to, z samej swojej natury, musi być wykonywane we wspólnocie z biskupem Rzymu. Administrator zatem, będąc odpowiedzialnym za powierzony sobie Lud Boży, rozdziela Chrystusową łaskę poprzez wskazaną powyżej posługę słowa i sprawowanie sakramentów. W szczególny sposób objawia się to w sprawowanej Eucharystii oraz pracy na rzecz Kościoła⁵⁰.

Przed wniebowstąpieniem Jezus w ostatnim pouczeniu powierzył apostołom pieczę nad ludźmi⁵¹. Nakazał im starać się o szerzenie wiary i dążenie do nawrócenia tych, którzy są zagubieni. Wynika zatem, że głównym celem działalności uświęcającej ich następców powinno być nawracanie i duchowa opieka⁵². Omawiana władza uświęcania powiązana jest bowiem z wiecznym kapłaństwem Chrystusa⁵³. W funkcji kapłańskiej należy upatrywać realizacji zadania uświęcania, a tym samym prowadzenia do zbawienia. Można także wysnuć wniosek, że posługa uświęcania spełniana przez biskupów jest niejako nieustającą kontynuacją uświęcenia dokonywanego przez samego Boga w dziele stworzenia. Człowiek sam z siebie dąży do świętości, jednak to na przedstawicielach Chrystusa spoczywa zadanie wskazywania im drogi i uwalniania z niewoli grzechu⁵⁴. Zobowiązani są oni do gromadzenia wiernych w Kościele przez głoszenie Ewangelii i celebrowanie Eucharystii. Nadto mają strzec dobrych obyczajów wiary przed wszelkim złem oraz wraz z wiernymi zmieniać je ewentualnie na lepsze, tak by osiągnąć życie

48 Dariusz Jaślarz, „Paście stado moje”. *Gość Koszalińsko-Kołobrzegi* 23 (2007): I.

49 KPK, kan. 375 §1–2; KKK, nr 863; KKKK, nr 174.

50 KKK, nr 893; KKKK, nr 186; KPK, kan. 375 §2; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 64, 76; Winfried Aymans, „Biskupia posługa rządzenia kościołem partykularnym. O władzy biskupiej, jej wykonywaniu w świetle KPK”, *Kościół i prawo* 6 (1989): 25; Krzywdą, „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”, 8; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 239.

51 Mt 28,16–20; Mk 16,15–18; Łk 24,44–49.

52 *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, 164–165; *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 2, red. Augustyn Jankowski (Poznań–Kraków: Pallottinum–Tyniec, 1999), 518–519.

53 Chodzi tu o wieczne kapłaństwo na wzór Melchizedeka; Ps 110,4; Hbr 5,6.

54 „IV modlitwa eucharystyczna”, w: *Mszał rzymski dla diecezji polskich* (Poznań: Pallottinum, 1986), 328*–333*.

wieczne⁵⁵. Zapewne biorąc to wszystko pod uwagę, ustawodawca kościelny ustanawia bardzo konkretne obowiązki biskupów, a tym samym i ich zastępców, w tej materii. Muszą oni pamiętać o dawaniu przykładu świętości poprzez miłość, pokorę i prostotę życia. Ponadto winni zabiegać wszelkimi dostępnymi im sposobami o wzrost świętości powierzonych im wiernych, jednak w zgodzie z ich powołaniem. Ostatecznie jako główni szafarze tajemnic Bożych nieustannie powinni dbać, by Lud Boży wzrastał w łasce dzięki sprawowanym przez nich sakramentom. Mają się również przyczyniać, by poznał on tajemnicę paschalną i potrafił według niej żyć⁵⁶.

Znakomitą okazją do ukazania wartości Eucharystii była celebrowana przez biskupa T. Werno msza krzyżma w Wielki Czwartek, po której to kolegium konsultorów wybrało go administratorem. Jej znaczenie i płynące z niej uświęcenie bp Werno ukazywał również w kolejnych ważnych momentach życia diecezji. Znamiennym momentem w tej materii było udzielenie święceń siedmiu diakonom podczas mszy św. w bazylice kołobrzesckiej, jak też sprawowanie sakramentalnej ofiary podczas Dnia Świętości Życia, wszelkiego rodzaju pielgrzymek i kongresów, jak też przy okazji wizytacji parafii, rocznic konsekracji kościołów i bierzmowań⁵⁷.

Biskup diecezjalny, a gdy go nie ma – administrator, jest zobowiązany do sprawowania mszy św. za powierzony sobie lud. Obowiązek taki rodzi się od chwili przejęcia rządów w Kościele partykularnym, a należy go spełniać w każdą niedzielę i inne święta nakazane w danej diecezji. Jest on ściśle związany z pełnioną funkcją i jeżeli ktoś go zaniedbał, musi jak najszybciej mu zadośćuczynić. W ten sposób każdy rządca, odprawiając msze święte przy różnej okazji, pogłębia u wiernych świadomość wspólnoty i partykularnej jedności⁵⁸.

Sposobnością do pasterskiego uświęcania i budowania jedności wiernych stały się uroczystości 70-lecia święceń kapłańskich biskupa Ignacego Jeża oraz obchody jego imienin i urodzin. Do koncelebrowania mszy św. w koszalińskiej katedrze zaproszeni zostali wszyscy księża. Przepelnieni miłością do swojego pasterza wierni licznie stawili się w kościele, jednocząc się sakramentem i dumą z wyróżnienia jubilata odznaczeniami państwowymi. Prymasowskim odznaczeniem *Ecclesiae Populoque Servitium Praestanti*

55 DE, nr 2; KK, nr 26; Jan Paweł II, „Jezus Chrystus”, w: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II* (Kraków–Ząbki, 1999), nr 4; Adam Kokoszka, „Kompetencje administracyjne organów władzy kościelnej w kościołach partykularnych”, *Tarnowskie Studia Teologiczne* 10 (1987): 433; Peter Neuner, „Eklezjologia – nauka o Kościele”, w: *Podręcznik teologii dogmatycznej*, t. 7, red. Wolfgang Beinert (Kraków: Wydawnictwo M, 1999), 453–454.

56 KPK, kan. 387; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 242; Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem diecezji wrocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 74; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 170; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 248.

57 Beata Stankiewicz, „Radość w parafii św. Jakuba”, *Gość Koszalińsko-Kołobrzescki* 25 (2007): VII.

58 Kan. 388, 429 KPK; KKK 893; KKKK 186; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 242; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”, 52; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 170; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 55; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 111; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 202.

uhonorowany został również biskup T. Werno jako uświęcający podległy mu tymczasowo Kościół, wyróżniając się, zgodnie z nazwą odznaczenia, w służbie Kościołowi i Narodowi⁵⁹.

Z powyższym łączy się i jest nierozzerwalnie związany obowiązek rezydowania w diecezji, który najwyższy prawodawca wysunął również pod adresem administratora. Nie można bowiem w innym przypadku dbać o budowanie diecezjalnej wspólnoty, jeśli jest się w niej nieobecny. Dodatkowo niejako pogłębia go sprecyzowane zobowiązanie do częstego przewodniczenia sprawowaniu Eucharystii w kościele katedralnym lub innym kościele diecezjalnym. Szczególny nacisk na to kładzie się w święta nakazane lub uroczystości⁶⁰.

W nurt uświęcania diecezji przez Eucharystią odprawianą w kościele katedralnym niewątpliwie wpisuje się celebrowanie mszy św. z poświęceniem krzyżma oraz cała liturgia Wielkiego Tygodnia, w której biskup T. Werno aktywnie brał udział.

Administratorowi diecezji należy także przypisać uświęcanie diecezjan przez przygotowywanie ich do uroczystości objęcia urzędu przez biskupa Edwarda Dajczaka, zachęcanie do modlitwy za nominata i do liczego uczestnictwa w samej celebrowaniu. Podobne wydarzenie nie zdarza się często, a dla tak młodej diecezji i żyjących na jej terenie ludzi ma duże znaczenie złożone w ten sposób świadectwo. Postawa duchownych czekających na swojego nowego pasterza oddziałuje na wiernych czasami daleko bardziej niż homilie czy nauki⁶¹.

Również okres Wielkiego Postu sprzyjał dbałości o uświęcenie poszczególnych grup wiernych poprzez organizowanie dni skupienia lub rekolekcji. Taką możliwość w diecezjalnych domach formacyjnych zaproponowano m.in. maturzystom. Dni przygotowania do świąt wielkanocnych ułatwiały uświęcenie w wymiarze ekumenicznym. Modlitewne połączenie wszystkich chrześcijan odbywało się za sprawą uczestnictwa duchownych różnych wspólnot w nabożeństwach drogi krzyżowej⁶².

Inną okazją ku temu może być zarówno wizytacja w parafii, jak i udzielanie sakramentu bierzmowania. Wszystko to prowadzi do lepszego poznania wiernych ze swoim pasterzem i ściślejszego zawiązania z nim komunii⁶³. Szczególnym zadaniem biskupim w tym zakresie było udzielenie przez biskupa T. Werno bierzmowania kwartalnego w kościele katedralnym. Kandydaci przygotowani sakramentem pokuty, świadomi

59 Biuletyn 5 (2007); Biuletyn 6 (2007); Biuletyn 7 (2007); Karolina Pawłowska, „Zapracowany emeryt”, *Gość Koszalińsko-Kołobrzeski* 24 (2007): I.

60 KPK, kan. 387–389, 429; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 170, 191; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 242; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 55; Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 111; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 202; Chrapkowski, Krzywda, Wroczeński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 249.

61 Werno, „Słowo biskupa Tadeusza Werno administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, 15–16.

62 Biuletyn 2 (2007).

63 Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 186; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 242.

podjętych wyborów, zawiązali w ten sposób bliższą więź ze swoimi parafiami i całym Kościołem diecezjalnym⁶⁴.

Do zadań z zakresu posługi uświęcania należy również zaliczyć stanie na straży jedności z Kościołem powszechnym. Rozumie się przez to czuwanie, by do karności kościelnej nie wkradły się nadużycia. Dbałości w tej materii wymagają szczególnie głoszenie słowa Bożego, sprawowanie sakramentów i sakramentaliów, kult Boga i świętych oraz zarządzanie majątkiem kościelnym tak, by wykorzystać go z przeznaczeniem na cele związane z pełnieniem misji Kościoła. Można to zatem ogólnie nazwać kierowaniem życiem liturgicznym, rozwijaniem go i strzeżeniem przed wypaczeniami⁶⁵. Na tej podstawie zwrócono uwagę księży na potrzebę uwzględnienia podczas prowadzonych rekolekcji wielkopostnych tematyki trzeźwościowej oraz zachęty do podejmowania postanowień abstynencji mających wpływ na karność wierzących⁶⁶.

Samo zabezpieczanie to jednak nie wszystko – na pasterzu spoczywa jednocześnie obowiązek troski o formację liturgiczną wiernych. Można go zrealizować poprzez ożywianie duszpasterstwa liturgicznego lub kazania katechizmowe. W wyniku tych działań indywidualnie diecezjanie powinni się stać wspólnotą modlącą się i przejawiającą chrześcijańską dojrzałość⁶⁷. Sposobnością do formacji liturgicznej było z pewnością zaproszenie ministrantów na coroczny zjazd. W okresie ostatniego wakatu skierowane było ono do ministrantów młodszych, którzy poprzez zorganizowane zajęcia liturgiczne, edukacyjne i sportowe poznawali sens i zasady swojej służby. Okazją do przybliżenia kapłaństwa zarówno ministrantom, jak i wszystkim wiernym były, zgodnie z zachętą administratora, także święcenia kapłańskie i diakońskie. Podobnie liturgiczny charakter należało podkreślać dzieciom komunijnym w trakcie tradycyjnego białego tygodnia. Poprzez organizację specjalnego nabożeństwa misyjnego i zbiórkę pieniędzy można było pogłębić ich świadomość i zainteresowanie sprawami misji⁶⁸.

W kontekście katechetycznym opisywanym impulsem, który wypłynął pod kierownictwem biskupa T. Werno, było przypomnienie o duszpasterskim wykorzystaniu czasu kończącego się roku szkolnego i katechetycznego. Okazją ku temu mogło być nadanie temu wydarzeniu właściwej oprawy religijno-liturgicznej, z zapewnieniem dzieciom, rodzicom i wychowawcom możliwości skorzystania z sakramentu pokuty i uczestnictwa w Eucharystii⁶⁹.

Patrząc od strony administracyjnej, pasterzowi diecezji, w zakresie władzy uświęcania, przysługuje prawo udzielania zezwoleń na binację i trynację mszy św. Na nim też spoczywa troska o należyte przygotowanie i udzielanie sakramentu bierzmowania. Ponadto, w świetle regulacji prawa małżeńskiego, biskup diecezjalny oraz administrator

64 Biuletyn 6 (2007).

65 KPK, kan. 392; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 243.

66 Biuletyn 2 (2007).

67 KL, nr 22, 26, 45; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 243.

68 Biuletyn 4 (2007); Biuletyn 5 (2007).

69 Biuletyn 6 (2007).

w czasie wakatu mają zwyczajną władzę asystowania przy zawieraniu małżeństw na powierzonym sobie terenie⁷⁰.

Kierując się zapewne tą samą władzą, biskup T. Werno przypominał księżom i podkreślał wymóg wzięcia udziału w rekolekcjach wpisanych w kalendarz permanentnej formacji kapłańskiej. Podobny obowiązek rekolekcyjny egzekwował również od wszystkich katechizujących świeckich, którzy zobligowani są również do udziału w spotkaniach formacyjnych⁷¹.

Reasumując, należy stwierdzić, że każdy biskup jest zwyczajnym szafarzem sakramentów i w ten sposób spełnia głównie posługę uświęcania, jednak większość z nich sprawują księża. Należy w tym miejscu wyciągnąć wniosek, że czynności sakramentalne nie wyczerpują całego życia religijnego. Wystarczy zwrócić uwagę na inne przejawy kultu chrześcijańskiego, praktyki ascetyczne, śpiew, medytacje, adoracje, czuwania modlitewne i inne nabożeństwa – również w tych dziedzinach należy dołożyć wszelkich starań, gdyż i one mają walory uświęcające. W tym względzie rządcy diecezji powinni szerzyć adorację Najświętszego Sakramentu, jak i kult Najświętszego Serca Jezusa⁷².

Cechą uświęcania charakteryzowały się z pewnością przygotowywane i podejmowane pod kierownictwem administratora wszelkiego rodzaju pielgrzymki i zjazdy religijne, poczynając od kwietniowej pielgrzymki maturzystów na Jasną Górę, podczas której akcentowano odkrywanie świadomości chrześcijańskiego powołania, poprzez budowanie wiary studentów w trakcie ich akademickiej pielgrzymki do Częstochowy, aż do nauczycieli i wychowawców, którzy także szukali dla siebie pokrzepienia i uświęcenia u Matki Boskiej Częstochowskiej. W tym samym kierunku zmierzała ogólnopolska pielgrzymka rowerowa i piesza. Bez względu zatem na formę, od kwietnia aż do lipca, okres wakatu przepełniony był ruchem pielgrzymkowym. Nie miał on przy tym względu na osoby ani miejsca, bowiem organizowano również pielgrzymki o zasięgu diecezjalnym. Biskup T. Werno patronował corocznej Pielgrzymce Rodzin do Matki Boskiej Trzykroć Przedziwnej na Górze Chełmskiej oraz Pielgrzymce Pieszkiej Świętych Gór Chełmskiej i Polanowskiej. Podczas ich wszystkich uświęcała się młodzież, starsi i małżonkowie, odnawiając swoje przymierze z Bogiem⁷³.

Życia religijnego Kościoła partykularnego nie wyczerpywały jednak same pielgrzymki. Należy zwrócić uwagę na odbywające się w czerwcu spotkanie młodych w Budzistowie czy Światowe Dni Młodzieży organizowane w Sydney. Sprawy młodzieży i jej uświęcenie bliskie były działaniom biskupa T. Werno, który zachęcał młodych, by nie bali się odległego wyjazdu, a zostających w kraju zachęcał w tych dniach do udziału na Błoniach w Krakowie.

70 KPK, kan. 427 §1; 883; 905 §2; 1108–1109; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą”, 52–53.

71 Biuletyn 5 (2007).

72 Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 243.

73 Biuletyn 2 (2007); Biuletyn 4 (2007); Biuletyn 6 (2007); Biuletyn 7 (2007); Julia Markowska, „Święte góry zdobyte w deszczu”, *Gość Koszalińsko-Kołobrzegi* 25 (2007): 1.

Podobnie medytacyjny i modlitewny jak powyższe spotkania charakter miało, zgodnie z wolą administratora, obchodzone w każdej parafii święto papieskie, tj. Dzień Papieża Benedykta XVI obchodzony w uroczystość św. Piotra i Pawła⁷⁴.

Uświęcenie wiernych podczas ostatniego wakatu odbywało się nawet w pozornie nieprzystającej do tego formie, poprzez sport i zabawę. Śpiewem promowano kult chrześcijański podczas XVIII Festiwalu Pieśni Religijnej „Cantate Deo” im. Jana Pawła II. Natomiast biegiem, w którym wzięli udział nie tylko zawodowi sportowcy, ale i wszyscy chętni diecezjanie, uczczono kolejną rocznicę wizyty Jana Pawła II w Koszalinie. Oba te wydarzenia, mając charakter i wydźwięk religijny, wpłynęły na szerzenie się religijnego ducha⁷⁵.

Warto podkreślić, że w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej działa ponad czterdzieści zrzeszeń kościelnych, w których zaangażowanych jest wielu kapłanów dbających o formację i rozwój skupionych w nich wiernych. Znajdują tam oni indywidualny rozwój oraz spełnienie w aspekcie wspólnotowym, budując swoją dojrzałość chrześcijańską. Dbając o właściwe działania tych ruchów, harmonizując ich program z zamierzeniami duszpasterskimi diecezji oraz zachęcając do przypatrywania się własnemu powołaniu, biskup T. Werno wystosował specjalne słowa zachęty przed VIII Diecezjalnym Kongresem Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich w Koszalinie. Biorąc osobiście udział w tym kwietniowym spotkaniu, zwracał się do zgromadzonych przedstawicieli, wykładając Ewangelię, ukazywał im, jak naśladować Zbawiciela⁷⁶.

Podsumowując, posługa uświęcania wykracza daleko poza obszar wytyczony czynnościami sakramentalnymi. Ma bowiem dotyczyć praktyk religijnych o charakterze indywidualnym i wspólnotowym. Odnosi się to do rozwoju i pogłębiania wiary, przeżyć religijnych, umocnienia ducha Bożego w wierzących. Wszystko to ma prowadzić do uszlachetnienia człowieka oraz skierowania go ku celowi ostatecznemu. W dążeniu do tego pomocą jest celebrowanie mszy św., sakramentów i sakramentaliów, podniosłe uroczystości i nabożeństwa, kult Matki Boskiej i świętych czy diecezjalne akcje duszpasterskie. Do tego wszystkiego kierujący diecezją powinien inspirować, dawać impuls, aprobować i przewodniczyć. Działając na mocy prawa kanonicznego, pasterz staje się wówczas szafarzem łaski, sługą Boga i człowieka. W spełnianiu posługi uświęcania chodzi bowiem o uwielbienie Boga, ożywienie wiary, a tym samym własne uświęcenie⁷⁷.

74 Biuletyn 6 (2006).

75 Biuletyn 5 (2007); Karolina Pawłowska, „W dobrych zawodach wystąpiłem”, *Gość Koszalińsko-Kołobrzeski* 24 (2007): VI.

76 Tadeusz Werno, „Słowa zachęty przed VIII Diecezjalnym Kongresem Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich w Koszalinie”, *KKWD* 4–6 (2007): 11–12.

77 Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem diecezji wrocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 74–75.

5. Obowiązki władzy rządzenia

Charakteryzując trzecią, ostatnią z władz przysługującą administratorowi, należy wskazać, że podobnie jak pozostałe władza rządzenia jest również zwyczajną i własną⁷⁸. Ustawodawca kościelny przyrównuje obowiązki administratora w zakresie kierowania diecezją wakującą do zadań, jakie są w kompetencji biskupa diecezjalnego. Władzę tę tymczasowy rządca otrzymuje po przyjęciu wyboru, do czego nie jest wymagane prawem żadne zatwierdzenie⁷⁹. Stając na czele diecezji, wraz z przyjmowanym urzędem nominat nabywa określoną władzę. Chodzi tu o prawdziwą władzę rządzenia nazywaną jurydyczną, obejmującą trzy płaszczyzny: ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą⁸⁰.

Chcąc zrozumieć genezę misji pasterskiej, należy odwołać się do Pisma Świętego, gdzie uwiecznione zostało dzieło Wiekuistego Pasterza. Poczynając od początku historii zbawienia, można zauważyć, że Bóg polecał poszczególnym rządcom wykonywać władzę wśród swego ludu lub jego części⁸¹. Naczelną jednak zasadą tekstów biblijnych było postrzeganie władzy rządzenia jako prawdziwej służby, gdzie fundament stanowiła pokora⁸².

Na tej podstawie można sformułować kilka ogólnych zasad, których przestrzeganie wymaga się od biskupów i ich tymczasowych zastępców przy realizowaniu posługi pasterzowania. Wyróżnić wśród nich należy zasadę dobra wspólnego, podporządkowującą dobro diecezji dobru całego Kościoła, a także zasadę jedności, która jednak nie wyklucza różnorodności. Chodzi w niej o to, by pasterz stał na straży porządku życia liturgicznego. Następną zasadą jest odpowiedzialna współpraca wszystkich członków wspólnoty pod przewodnictwem duszpasterza w realizowaniu posłannictwa Ludu Bożego, na końcu zaś zasada pomocniczości i koordynacji, z których wynika, że biskup nie powinien sobie rezerwować zadań możliwych do wykonania przez wiernych, ale raczej kierować wykonaniem wspólnych inicjatyw⁸³.

Swoistym przejawem realizacji powyższych zasad jest zaangażowanie wiernych w życie diecezji poprzez wolontariat. Okazją do docenienia ich pomocy, a jednocześnie szansą na pozyskanie nowych kandydatów dla tego dzieła, był zorganizowany w czerwcu

78 KPK, kan. 381 §1, kan. 426; KKK, nr 895; KKKK, nr 187.

79 KPK, kan. 427 §2.

80 KPK, kan. 135 §1; DB, nr 11; KKKK, nr 174; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”, 51–52; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 164–165, 169; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 76; Aymans, „Biskupia posługa rządzenia kościołem partykularnym. O władzy biskupiej jej wykonywaniu w świetle KPK”, 25, 32; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 84; Krzywda, „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”, 10–11; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 230–232.

81 „Wstęp do Księgi Sędziów”, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia* (Poznań: Pallottinum, 2000), 265.

82 Mt 20,26–28; Łk 22,26; *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, 120, 396, 688.

83 Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 243–244; Krzywda, „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”, 11–12.

w Skrzatuszu pod patronatem administratora IX Diecezjalny Dzień Wolontariusza i Seniora⁸⁴.

Innym przejawem brania przez diecezjan odpowiedzialności za działanie Kościoła partykularnego jest ofiarowywana przez nich pomoc finansowa. Dla wsparcia dzieła kształcenia nowych duchownych dla całej diecezji biskup T. Werno w maju zarządził zbiórkę ofiar na Wyższe Seminarium Duchowne w Koszalinie. Tym razem obejmowała ona południowe dekanaty wspólnoty⁸⁵.

Istotą władzy rządzenia jest zobowiązanie biskupa do kierowania powierzonym mu Kościołem partykularnym. Na władzę tę składają się, zgodnie z przepisami prawa, kompetencja ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza. Biskup sam, na synodzie diecezjalnym lub poza nim, wykonuje część ustawodawczą, ale dwie pozostałe, choć może osobiście, realizuje najczęściej przy pomocy wikariuszy generalnych lub biskupich oraz wikariuszy sądowych i wyznaczonych sędziów, bowiem zwierzchnią władzę biskupa raczej trudno byłoby sprawować bez prezbiterium⁸⁶.

W okresie ostatniego wakatu biskup pamiętał przy tym o tradycyjnych spotkaniach rejonowych i stałej formacji dla duchowieństwa, gdyż od dobrego kontaktu z prezbiterium zależy skuteczność sprawowanych rządów. Zadał również o przeprowadzenie podobnych konferencji rejonowych dla katechetów. Do księży natomiast skierował ojcowskie przypomnienie o ostatniej szansie złożenia przez nich zaległej pracy magisterskiej na podstawie odbytych studiów seminaryjnych. Dbając o wykształcenie zwłaszcza starszych księży, zachęcał ich do osiągnięcia tytułu magistra.

W nurcie sprawowania przez biskupa T. Werno władzy zwyczajnej odczytywać także należy zdecydowane sprzeciwienie się próbom wymuszania na duszpasterzach i katechetach ustępstw w sprawie dopuszczania do sakramentów świętych. Zwracał on uwagę, że w tej kwestii, oprócz wymogów kanonicznych i duszpasterskich, obowiązuje zasada udzielania sakramentów wierzącym, a nie wszystkim chętnym. W sytuacjach spornych należy uświadamiać zainteresowanym, że dla chętnych jest katecheza szkolna, natomiast życie sakramentalne musi być prowadzone z troską o pożytki duchowe wiernych⁸⁷. Praktyczne wykonanie władzy rządzenia skupia się na utrzymaniu karności wśród diecezjan poprzez czuwanie nad przestrzeganiem wszystkich przepisów ustawodawstwa kościelnego. Prawodawca nakazuje biskupowi pieczę nad dyscypliną kościelną w taki sposób, aby nie wkrały się do niej żadne nadużycia⁸⁸.

84 Biuletyn 6 (2006).

85 Biuletyn 4 (2007).

86 KPK, kan. 391; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 244; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 171; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77; Krzywda, „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”, 10, 16; Kokoszka, „Kompetencje administracyjne organów władzy kościelnej w kościołach partykularnych”, 433; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 250–252.

87 Biuletyn 2 (2007); Biuletyn 6 (2007).

88 KPK, kan. 392; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 171–172; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 244; Chrapkowski, Krzywda, Wroceński, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 252–253.

Zarządzając dobrami kościelnymi, biskup jest upoważniony do występowania w imieniu diecezji przy załatwianiu wszelkich spraw o charakterze prawnym⁸⁹. Poniekąd związane są z takim zarządzaniem wszelkie przejawy apostołstwa, które są nieodłączną częścią życia religijnego. Ustawodawca powszechny postanawia, że biskup, popierając różne formy apostołstwa, powinien czuwać nad ich odpowiednim charakterem oraz równomiernym rozmieszczeniem na terenie diecezji. Jego rolą jest również zachęcanie do zaangażowania się w podobne dzieła i wspieranie ich zgodnie z własnymi możliwościami⁹⁰.

Szansą na wykazanie się diecezjan w duchu apostołskim była prowadzona przy wsparciu tymczasowego rządcy ogólnopolska akcja Wielkopostnego Dzieła Caritas. Kierując się celem akcji, uwrażliwiano młodych oraz starszych wiernych na potrzebę dzielenia się z innymi. W okresie Wielkiego Postu rozdawano wiernym skarbonki, które wypełnione osobistymi datkami w formie wielkopostnej jałmużny zbierano aż do Niedzieli Miłosierdzia. Zgodnie z wyznaczonym planem, tak zebrane pieniądze przeznaczano na pomoc ubogim w poszczególnych parafiach⁹¹.

Dziełem apostołskim określić także należy prowadzoną przez Caritas diecezjalną dystrybucję produktów żywnościowych. W wydawanych instrukcjach biskup T. Werno wskazywał, by sumiennie odbierać i rozdzielać otrzymaną żywność według zasad określonych w umowie⁹².

W przypadku dalszej analizy tej władzy zaobserwować można więcej różnic przy porównaniu pozycji prawnej biskupa diecezjalnego i administratora aniżeli w przypadku dwóch wcześniejszych władz, gdzie analogia między tymi urzędami była bliższa. Występują one w kompetencjach administracyjnych biskupa diecezjalnego, które z zasady są wyłączone spod władzy tymczasowego zastępcy i tylko nieliczne będą jego udziałem⁹³.

Biskup diecezjalny, jak każdy ordynariusz miejsca, ma również kompetencje w zakresie udzielania nominacji lub aprobaty nauczycielom religii oraz domagania się pozbawienia ich tego prawa ze względów religijnych lub obyczajowych⁹⁴, udzielania dyspens w zakresie nieprawidłowości do święceń⁹⁵, wydawanie licencji lub aprobat na wydawanie publikacji dotyczących wiary i obyczajów oraz modlitewników⁹⁶.

89 KPK, kan. 393.

90 KPK, kan. 394; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 244; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 172; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 77; Kokoszka, „Kompetencje administracyjne organów władzy kościelnej w kościołach partykularnych”, 433; Chrapkowski, Krzywda, Wrocławski, Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, 253.

91 Biuletyn 2 (2007).

92 Biuletyn 4 (2007).

93 KPK, kan. 87 §1, 234 §1, 267, 268, 271, 312 §1, 461, 470, 475, 477, 494 §1, 515, 522, 524, 539, 547, 553 §2, 557, 579, 1215, 1292 §2; Kokoszka, „Kompetencje administracyjne organów władzy kościelnej w kościołach partykularnych”, 434; Glinkowski, „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”, 78; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 110–111.

94 KPK, kan. 805.

95 KPK, kan. 1047 §4.

96 KPK, kan. 824, 826 §3, 827; Kokoszka, „Kompetencje administracyjne organów władzy kościelnej w kościołach partykularnych”, 434.

Okres wakatu zbiegł się akurat z zapowiedzią ministra właściwego ds. edukacji narodowej o wliczaniu oceny z religii do średniej ocen ucznia. Z tego względu biskup przypominał zainteresowanym stanowisko Komisji Wychowania Katolickiego Konfederacji Episkopatu Polski w tej sprawie, wskazujące na przyjęcie przez ucznia wszystkich obowiązków wypływających z uczęszczania na katechezę. Jednocześnie administrator odniósł się także do trwających negocjacji co do możliwości zdawania matury z religii, prowadzenia wychowawstwa klas przez katechetów i zagadnień związanych z rekonstrukcjami. Zachęcał on do niezależnego wypracowywania konsensusów z dyrektorami szkół⁹⁷.

Administrator diecezjalny jako ordynariusz miejsca sprawuje władzę zwyczajną i własną, ale ze względu na tymczasowy charakter urzędu jest ona ograniczona. Pamiętając o zasadzie *sede vacante nihil innovetur*⁹⁸, zastępca biskupa diecezjalnego nie powinien niczego trwale zmieniać. Powyższa norma nie pozwala mu na podejmowanie czynności mogących przynieść diecezji szkodę lub uszczerbek prawom przyszłego pasterza. W szczególności nie wolno mu osobiście lub przez inną osobę usuwać lub niszczyć jakichkolwiek dokumentów kurii diecezjalnej ani czegokolwiek w nich zmieniać. Pewne ograniczenie i utrudnienie realizacji tej posługi wynika również z wygaśnięcia zgodnie z prawem władzy wikariusza generalnego i wikariusza biskupiego, jeżeli nie są oni biskupami. Należy przypomnieć także, że problem ten nie dotyczy wikariusza sądowego, którego administrator nie może też usunąć⁹⁹.

Z racji ciągłości władzy sprawowanej w Kościele biskup T. Werno podjął decyzję dotyczącą jej przyszłości, w niczym jednak nie ograniczając pozycji następcy na stolicy biskupiej. Chodzi o zarządzenie odbywających się regularnie konferencji rejonowych, którym w swoim czasie przewodniczył już nowy pasterz. Konferencje te zaplanowano na ostatnie dni sierpnia 2007 roku¹⁰⁰.

Analogicznie do biskupa diecezjalnego władza sprawowana przez tymczasowego rządcę powinna mieć charakter ojcowski i pasterski oraz odznaczać się służebnością. Powinien on wytyczać kierunki działania, zachęcać do pracy, pouczać i dawać dobre rady. Ponadto z urzędem tym związany jest obowiązek dbania o rozwój wspólnoty przez tworzenie aktów ustawodawczych. Stałą troską administratora powinno być również zachowanie dobra duchowego i zbawienia diecezjan poprzez właściwe funkcjonowanie czasowo mu powierzonego Kościoła partykularnego¹⁰¹. Wszelkie zalecenia, wskazówki i rady biskupa T. Werno jako administratora diecezji zamieszczane były w wydawanych

97 Biuletyn 7 (2007).

98 KPK, kan. 428 §1.

99 KPK, kan. 134 §2, 428, 481 §1, 1042 §5; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 190–191; Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem Diecezji Włocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 78; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 198; Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*, 244; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 110.

100 Biuletyn 7 (2007).

101 Gręźlikowski, „Biskup Roman Andrzejewski administratorem diecezji włocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”, 78.

przez niego *Biuletynach duszpasterskich*. W okresie wakatu sprawował on również pieczę nad układaniem diecezjalnego kalendarza duszpasterskiego i wydawaniem innych aktów prawnych.

Troszcząc się o właściwe funkcjonowanie powierzonego mu Kościoła, biskup T. Werno wydawał również zarządzenia w prozaicznych sprawach życia codziennego. Zabrał głos i ostro potępiał popularny wśród rolników proceder wiosennego wypalania traw, z którym związane jest niebezpieczeństwo pożarów. W słowie upomnienia nie poprzestawał jedynie na dezaprobacie, ale starał się wytłumaczyć, na czym polega błąd i zagrożenie płynące z tego zwyczaju. Z kolei odpowiadając na apel wojewodów pomorskiego i zachodniopomorskiego, wydał zarządzenie odnoszące się do wymiany starych dowodów osobistych, które odczytywane było przez dwie niedziele, docierając do wszystkich diecezjan. Pouczał w nim, by w dobrze pojętym interesie społecznym z taką wymianą nie zwlekać i dokonać jej jak najszybciej. Zwracał przy tym uwagę, by pamiętać o pomocy osobom chorym, starszym i samotnym¹⁰².

Do szczególnych uprawnień przysługujących administratorowi, a mających większe znaczenie dla diecezji, wymienić należy możliwość wydania kapłanowi lub diakonowi ogólnej delegacji do błogosławienia małżeństw w granicach swego terytorium. Może on również delegować w podobny sposób osobę świecką do pełnienia funkcji świadka kwalifikowanego¹⁰³. Podobnie rzecz się ma z uprawnieniem do wystawienia orzeczenia o domniemanej śmierci współmałżonka¹⁰⁴, do udzielenia tzw. *nihil obstat* oraz zezwolenia na asystowanie przy zawarciu małżeństwa przez notorycznego odstępcę od wiary po złożeniu odpowiednich rękojmi¹⁰⁵. Ma on także pełnomocnictwo, by udzielić dyspensę od przeszkód małżeńskich, niezarezerwowanych Stolicy Apostolskiej, a w sytuacji zagrożenia śmiercią również od zachowania formy kanonicznej i od wszystkich przeszkód pochodzenia kościelnego, z wyjątkiem przeszkody wynikającej ze święceń prezbiteratu¹⁰⁶.

W doktrynie można także spotkać pogląd przyznający rządcy kompetencję erygowania parafii, ale dopiero po roku od zawiązania stolicy biskupiej. Ponadto może on swobodnie mianować wikariuszy parafialnych, uwzględniając słuszne tego przyczyny. W sferze jego uprawnień leży też określenie wartości i dokonania alienacji dóbr diecezjalnych, lecz za zgodą rady ekonomicznej oraz kolegium konsultorów¹⁰⁷. Ma on również pewne uprawnienia w dziedzinie prawa karnego, do których można zaliczyć zwalnianie w zakresie zewnętrznym z ustawowych kar wymierzonych (*ferendae sententiae*) z ustawowych kar wiążących mocą samego prawa (*latae sententiae*), które nie zostały

102 „Zarządzenie z dnia 28.06.2007 r.”, Biuletyn 4 (2007).

103 KPK, kan. 1111 §1.

104 KPK, kan. 1707 §2.

105 KPK, kan. 1071.

106 KPK, kan. 1078 §1, 1079 §1; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą”, 53.

107 KPK, kan. 1292 §1.

zarezerwowane Stolicy Apostolskiej, oraz z kar wymierzonych mocą samego prawa, ustanowionych nakazem niewydanym przez Stolicę Apostolską¹⁰⁸.

W zwyczajowo przyjętym czasie biskup T. Werno przeprowadził konieczne zmiany personalne dotyczące zmian wikariuszowskich i proboszczowskich. Przydzielił w tym okresie również pierwsze parafie wyświęconym neoprezbiterom. Wyznaczony przez niego administrator parafii oczekiwał zatwierdzenia dekretu proboszczowskiego przez nowego biskupa diecezjalnego. Biskup poczynił wszystkie te nieliczne zmiany pod koniec czerwca, tak jak było to przyjęte zwyczajowo. W tym czasie miało miejsce jedno zwolnienie z funkcji proboszcza w Czaplinku i jedno z pracy w diecezji. Dokonano tylko jednej nominacji administratora parafii i mianowano prezesa Zarządu Parafialnego Oddziału Akcji Katolickiej¹⁰⁹.

Ustawodawca kościelny wyposażył administratora w prawo udzielania odpustów na terenie diecezji. Przysługuje mu też władza udzielania błogosławieństwa apostolskiego z odpustem zupełnym według przepisowej formuły trzy razy w roku w uroczyste święta przez siebie określone po dopełnieniu liturgii. Aby uniknąć nieporozumień, prawodawca zalicza również *expressis verbis* do jego obowiązków, rezydowanie w diecezji, jak i odprawianie mszy św. za lud¹¹⁰.

Ostatnim uprawnieniem, o którym nie można zapomnieć i trudno się spierać co do jego słuszności, jest prawo do wynagrodzenia oraz urlopu. Obecny prawodawca nie przewidział innych przywilejów¹¹¹. Z sezonem urlopowym związane są również wydane przez biskupa T. Werno przypomnienia o konieczności roztoczenia duchowej opieki nad przyjezdnymi, kierowane do proboszczów parafii w miejscowościach wypoczynkowych. Wskazywał zwłaszcza na potrzebę przygotowania odpowiednich propozycji duszpasterskich skierowanych do ludzi młodych. Proponował zorganizowanie kapliczek w obozach harcerskich, zachęcał do dzielenia się z wypoczywającymi swoją wiedzą o środowisku i historii regionu, w którym goszczą¹¹².

Ostatnim przejawem sprawowanej przez biskup T. Werno władzy rządzenia w okresie ostatniego wakatu było wydanie komunikatu w sprawie obrzędów kanonicznego przejścia diecezji 9 lipca 2007 roku przez ustanowionego nowego biskupa. Wystosował w nim jednocześnie zaproszenie do wspólnego przeżywania tych wydarzeń, skierowane zarówno do podległych mu wiernych, jak i wypoczywających na terenie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej wczasowiczów¹¹³.

108 KPK, kan. 1355, 1356; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”, 54; Sitarz, *Kolegium konsultorów*, 93, 97, 126–127; Sitarz, „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”, 54–55; Sztáfrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, 111.

109 „Zwolnienia i nominacje”, KKWD 4–6 (2007): 17.

110 KPK, kan. 427 §1, 429; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”, 54–55; Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, 191.

111 KPK, kan 441; CIC, can. 370 §2, 439; Wroceński, „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”, 55.

112 Biuletyn 7 (2007).

113 Biuletyn 7 (2007); Werno, „Słowo biskupa Tadeusza Werno administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, 15–16.

Zakończenie

Administrator diecezji, będąc tymczasowym zarządcą Kościoła partykularnego, przejmuje na siebie w tym okresie wszelkie obowiązki biskupa diecezjalnego. Jest on zobowiązany wypełniać je poprzez realizację swej władzy w zakresie nauczania, uświęcania i rządzenia. Wszelkie płynące stąd zadania podejmuje w łączności z biskupem Rzymu, pomimo że wybierany jest przez lokalne kolegium konsultorów. Stanowi niejako gwarancję zachowania ciągłości władzy i sukcesji apostoelskiej w kierowaniu diecezją. Tymczasowość jego rządów nie przeszkadza jednocześnie w realizowaniu posługi kierowania wiernymi zgodnie z misją zbawczą Kościoła. Podjęcie zatem przez administratora zadań wynikających ze sprawowania tego urzędu nie powinno wynikać jedynie z dobrej woli wybranego, ale również z poczucia obowiązku właściwego wypełnienia tychże powinności.

W historii diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej miały miejsce cztery okresy wakatów z trzech różnych przyczyn. W niniejszym studium szczegółowo rozważono okres ostatniego wakatu, w trakcie którego na urząd administratora wybrano biskupa T. Werno. Choć należy pamiętać, że z mocy prawa funkcję tę pełnił także od chwili ogłoszenia swej arcybiskupiej nominacji arcybiskup K. Nycz.

Administrator, mając obowiązki wynikające z podobieństwa władzy do kompetencji biskupa diecezjalnego, przejmuje w odpowiednim zakresie jego misję i jest zobowiązany wykonywać m.in. posługę głoszenia Dobrej Nowiny. Powinien stać się autentycznym nauczycielem prawd wiary i dbać o wzrost świadomości religijnej w zarządzanym przez siebie Kościele partykularnym. Biskup T. Werno ukazywał i wyjaśniał wiernym prawdy wiary poprzez częste przepowiadanie osobiste. Czuwał nad przestrzeganiem zasad prawnych odnoszących się do posługi słowa w homiliach i katechezie, których istotą pozostawało głoszenie Ewangelii. Jego nauczanie wyrażało się również w listach pasterskich kierowanych do diecezjan z różnych okazji. Dokładał starań, wspierając wiele inicjatyw. Pozostawał otwarty, chętnie zabierając głos w ważnych dla diecezjan sprawach. Nie wszystkie jednak jego kazania udało się zgromadzić w archiwach.

Z potrójnego posłannictwa Chrystusa dla swoich następców wynikają również analogicznie obowiązki władzy uświęcania, które były realizowane przez tymczasowego zarządcę poprzez troskę o formację duchową diecezjan, zarówno świeckich, jak i duchownych. Posługę tę realizował nie tylko poprzez czynności sakramentalne. Inspirował, dawał impulsy i osobiście przewodniczył poszczególnym inicjatywom, dając wiernym przykład dążenia do świętości. Często, spotykając się zwłaszcza z młodymi ludźmi, rozbudzał w ich sercach potrzebę życia religijnego. Celebrował natomiast Eucharystię w kościele katedralnym, uświęcał lokalną wspólnotę, ukazując piękno liturgii pontyfikalnej.

Rządzenie Kościołem partykularnym w praktyce skupiało się na utrzymaniu karności wśród diecezjan. Czuwając nad wykonywaniem postanowień prawa, rzadca diecezji zobowiązany jest zadbać o właściwy charakter podejmowanych dzieł oraz ich odpowiednie rozmieszczenie przestrzenne. Administrator diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej

również w tej dziedzinie przejawiał ojcowskie i pasterskie usposobienie, odznaczając się służebnością przy wytyczaniu kierunków działania. Tworząc odpowiednie akty ustawodawcze, dawał dobre rady i zachęcał do podejmowania poszczególnych inicjatyw. Aktywność biskupa T. Werno była wielopłaszczyznowa, co przyczyniło się do ożywienia i rozwoju życia w diecezji.

Pomimo starań wydaje się, że analizując dokładniej niektóre dokumenty archiwalne kurii biskupiej, można byłoby opisać praktyczną stronę kwestii kodeksowo nieuregulowanych, tworząc pewną normę zwyczajową stosowaną w analogicznych przypadkach w przyszłości. Pożytecznym byłoby kompleksowe zebranie takich kazusów, co ułatwiłoby przyszłą praktykę. Zwłaszcza wzięwszy pod uwagę fakt, że biskup T. Werno, sprawując funkcję administratora trzykrotnie, miał już zgromadzone w tym zakresie ogromne doświadczenie, natomiast każdorazowy jego następca będzie musiał kierować się intuicją i sam na nie pracować. Stąd wniosek o możliwości spisania katalogu wskazówek administracyjnych regulujących pozycję i zadania administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej oraz umieszczenie go chociażby w statutach diecezji.

Bibliografia

- „IV modlitwa eucharystyczna”. W: *Mszal rzymski dla diecezji polskich*, 328*–333*. Poznań: Pallottinum, 1986
- Archiwum Kurii Biskupiej w Koszalinie. „Biuletyn Duszpasterski” 2 (2007).
- Archiwum Kurii Biskupiej w Koszalinie. „Biuletyn Duszpasterski” 4 (2007).
- Archiwum Kurii Biskupiej w Koszalinie. „Biuletyn Duszpasterski” 5 (2007).
- Archiwum Kurii Biskupiej w Koszalinie. „Biuletyn Duszpasterski” 6 (2007).
- Archiwum Kurii Biskupiej w Koszalinie. „Biuletyn Duszpasterski” 7 (2007).
- Aymans, Winfried. „Biskupia posługa rządzenia kościołem partykularnym. O władzy biskupiej jej wykonywaniu w świetle KPK”. *Kościół i prawo* 6 (1989): 21–42.
- „Biskupi Polscy”. *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 10–12 (1996): 73–78.
- Chrapkowski, Arnold, Józef Krzywda, Józef Wroceński, Bronisław Wenaty Zubert. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. 2/2 Księga II: *Lud Boży*, red. Józef Krukowski. Poznań: Pallottinum, 2006.
- „Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate Promulgatus”. *Acta Apostolicae Sedis* 9, 2 (1917): 1–593.
- „Codex Iuris Canonici, Auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus”. *Acta Apostolicae Sedis* 75, 2 (1983): 1–317. Tłum. polskie. Stan prawny na dzień 18.05.2022 r. Poznań: Pallottinum, 2022.
- Dullak, Kazimierz, Łukasz Pniewski. *Urząd administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej*. Koszalin: Wydawnictwo Feniks, 2006.
- Glinkowski, Benedykt. „Biskupi diecezjalni i tytularni w Kościele katolickim”. W: *Biskupi, wybrane elementy kanonicznej ekspresji osoby biskupa*, red. Aleksander Sobczak, 63–82. Poznań: UAM, 2001.

- Góralski, Wojciech. *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*. Częstochowa: Niedziela, 1996.
- Gręźlikowski, Janusz. „Biskup Roman Andrzejewski administratorem diecezji wrocławskiej *sede vacante* (1986–1987 i 1992)”. *Studia Włocławskie* 6 (2003): 64–89.
- Jan Paweł II. „Jezus Chrystus”. W: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków–Ząbki, 1999.
- Jaślarz, Dariusz. „Paście stado moje”. *Gość Koszalińsko-Kołobrzegi* 23 (2007): I.
- Kasprzak, Sylwester. *Wybrane zagadnienia z prawa kościelnego*. Lublin–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 2000.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań Pallottinum, 2002.
- Kokoszka, Adam. „Kompetencje administracyjne organów władzy kościelnej w kościołach partykularnych”. *Tarnowskie Studia Teologiczne* 10 (1987): 431–442.
- Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*. T. 1, red. Augustyn Jankowski. Poznań–Kraków: Pallottinum–Tyniec, 1999.
- Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*. T. 2, red. Augustyn Jankowski. Poznań–Kraków: Pallottinum–Tyniec, 1999.
- Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Kielce: Jedność, 2005.
- Krzywda, Józef. „Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym”. W: *Biskup pasterz diecezji*, red. Piotr Majer, 7–22. Kraków 2003.
- Markowska, Julia. „Do trzech razy sztuka”. *Gość Koszalińsko-Kołobrzegi* 15 (2007): I.
- Markowska, Julia. „Święte góry zdobyte w deszczu”. *Gość Koszalińsko-Kołobrzegi* 25 (2007): I.
- Neuner, Peter. „Eklezjologia – nauka o Kościele”. W: *Podręcznik teologii dogmatycznej*. T. 7, red. Wolfgang Beinert, 207–506. Kraków: Wydawnictwo M, 1999.
- Paweł VI. *Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”*. Kielce: Jedność, 1990.
- Paweł VI. *Encyklika „Ecclesiam suam”*. Paris, 1967.
- Pawłuk, Tadeusz. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1986.
- Pawłowska, Karolina. „W dobrych zawodach wystąpiłem”. *Gość Koszalińsko-Kołobrzegi* 24 (2007): VI.
- Pawłowska, Karolina. „Zpracowany emeryt”. *Gość Koszalińsko-Kołobrzegi* 24 (2007): I.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*. Poznań: Pallottinum, 2000.
- Polechoński, Piotr. „Biskup Dajczak jedzie nad morze”. *Głos Koszaliński* 137 (2007): 1.
- Przekop, Edmund. „Administrator”. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 1 (kol. 90–91), red. Feliks Grygielewicz. Lublin: KUL, 1973.
- „Przyjechał ordynariusz”. *Głos Koszaliński* 138 (2007): 1.
- Ruf, Norbert. *Das recht der Katholischen Kirche*. Freiburg–Basel–Wien, 1984.
- Schematyzm Diecezji Elckiej 2005*, red. Antoni Skowroński. Ełk: Kuria Biskupia, 2005.
- Sesboue, Bernard. *Władza w Kościele. Autorytet, prawda i wolność*. Kraków: Wydawnictwo M, 2006.
- Sitarz, Mirosław. *Kolegium konsultorów*. Lublin: Wydawnictwo Naukowe KUL, 1999.

- Sitarz, Mirosław. *Słownik prawa kanonicznego*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX, 2004.
- Sitarz, Mirosław. „Zarządzania Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych”. *Stowarzyszenie Kanonistów Polskich. Biuletyn* 14 (2001): 45–57.
- Sobór Watykański II. „Dekret o ekumenizmie «Unitatis redintegratio»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, 193–208. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002.
- Sobór Watykański II. „Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele «Christus Dominus»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, 236–258. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002.
- Sobór Watykański II. „Dekret o posłudze i życiu prezbiterów «Presbyterorum ordinis»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, 478–508. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002.
- Sobór Watykański II. „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, 104–166. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002.
- Sobór Watykański II. „Konstytucja o liturgii świętej «Sacrosanctum Concilium»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, 48–78. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2002.
- Stankiewicz, Beata. „Radość w parafii św. Jakuba”. *Gość Koszalińsko-Koło-brzeski* 25 (2007): VII.
- Sztafrowski, Edward. *Podręcznik prawa kanonicznego*. T. 2. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985.
- Werno, Tadeusz. „Słowa zachęty przed VIII diecezjalnym kongresem ruchów i stowarzyszeń katolickich w Koszalinie”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4–6 (2007): 11–12.
- Werno, Tadeusz. „Słowo administratora diecezji biskupa Tadeusz Werno z okazji 70-lecia święceń kapłańskich Biskupa Seniora Ignacego Jeża”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4–6 (2007): 14–15.
- Werno, Tadeusz. „Słowo biskupa Tadeusza Werno administratora diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4–6 (2007): 15–16.
- Werno, Tadeusz. „Słowo do diecezjan biskupa Tadeusza Werno – administratora diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4–6 (2007): 12–13.
- Wroceński, Józef. „Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą”. *Prawo Kanoniczne* 1–2 (2003): 39–56.
- Wroceński, Józef. „Nominacje biskupów w świetle prawa kanonicznego i praktyki dyplomatycznej”. *Prawo Kanoniczne* 1–2 (1997): 71–101.
- „Zarządzenie z dnia 28.06.2007 r.”. *Biuletyn Duszpasterski* 4 (2007).
- „Zwolnienia i nominacje”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4–6 (2007): 17.

Cytowanie chicagowskie:

Dullak, Kazimierz, Łukasz Pniewski. „Urząd administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w okresie wakatu 3.03.–9.07.2007 roku”. *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 30 (2023): 235–263. DOI: 10.18276/SKK.2023.30-12.

Cytowanie oksfordzkie:

Dullak K., Pniewski Ł. *Urząd administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w okresie wakatu 3.03.–9.07.2007 roku*. „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 30 (2023), s. 235–263. DOI: 10.18276/SKK.2023.30-12.